EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П’ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «РЄЗНІК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF REZNIK v. UKRAINE)

(Заява № 31175/14)

РІШЕННЯ

Ст. 8 • Повага до приватного життя, житла та кореспонденції • Обшук житла захисника в межах кримінального провадження щодо клієнта і вилучення документів та пристроїв зберігання даних, які на практиці не супроводжувалися достатніми процесуальними гарантіями • Попри внесення важливих змін до відповідної національної нормативно-правової бази після рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, залишилися серйозні сумніви щодо якості процесуальних гарантій для захисту адвокатської таємниці • Надто загально складена ухвала про обшук не була достатньо обґрунтована • Вилучення, зняття та доступ посадових осіб до електронних пристроїв захисника, які потенційно містили конфіденційні документи, без необхідних гарантій, що становило непропорційне втручання • Необґрунтоване зберігання пристроїв протягом значного періоду часу • Втручання не було «необхідним у демократичному суспільстві»
Ст. 13 (+Ст. 8) • Відсутність ефективних засобів юридичного захисту

Підготовлено Секретаріатом. Не є обов’язковим для Суду.

У цю версію тексту було внесено зміни 10 березня 2025 року відповідно до Правила 81 Регламенту Суду

СТРАСБУРГ

23 січня 2025 року

ОСТАТОЧНЕ
23.04.2025

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

У справі «Рєзнік проти України»

Європейський суд з прав людини (П’ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Маттіас Гуйомар *(Mattias Guyomar)*, *Голова*,
Марія Елосегі *(María Elósegui)*,
Стефані Моро-Вікстром *(Stéphanie Mourou-Vikström)*,
Ґільберто Фелічі *(Gilberto Felici),*
Андреас Зюнд *(Andreas Zünd)*,
Катержіна Шімачкова *(Kateřina Šimáčková),*
Микола Гнатовський *(Mykola Gnatovskyy), судді*,
та Віктор Соловейчік *(Victor Soloveytchik)*, *Секретар секції,*

з огляду на:

заяву (№ 31175/14), яку 10 квітня 2014 року подали до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) четверо громадян України, відомості про яких зазначені в таблиці у додатку (далі – заявники);

рішення повідомити про заяву Уряд України (далі – Уряд), який представляла його Уповноважений, пані М. Сокоренко;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 17 грудня 2024 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Заява стосується стверджуваного порушення статті 8 Конвенції у результаті обшуку працівниками міліції житла заявників. Цей обшук був проведений в межах кримінального провадження щодо клієнта першого заявника, юриста. Заявники також скаржилися за статтею 13 Конвенції, що національна законодавча база не передбачала ефективних засобів юридичного захисту у зв’язку з їхніми скаргами за Конвенцією.

ФАКТИ

2. Перший заявник – пан Михайло Рєзнік – практикуючий юрист, син другої і третього заявників, пані Тамари Рєзнік і пана Олексія Рєзніка, і брат четвертого заявника, пана Миколи Рєзніка.

3. Заявники проживають у м. Бровари. Їхні інтереси в Суді представляли пан М.О. Тарахкало та пані О.Р. Чилутьян, юристи, які практикують у м. Київ.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

5. 03 липня 2013 року перший заявник уклав договір про надання юридичних послуг з ДП «Інформаційний центр», державним інформаційно-технологічним підприємством. Того ж дня сторони

офіційно домовилися про передачу документів. З підписаного договору вбачається, що першому заявнику були передані оригінали 107 фінансово-господарських документів, укладених ДП «Інформаційний центр» з різними підприємствами у період з 2002 року до 2013 року, для вивчення та аналізу в закріплених у цьому договорі межах. З наявних матеріалів не вбачається, що перший заявник будь-коли отримував будь-які інші документи від ДП «Інформаційний центр».

6. 19 вересня 2013 року Міністерство внутрішніх справ України порушило кримінальне провадження за фактами, як стверджувалося, вчинення керівництвом ДП «Інформаційний центр» різних злочинів, у тому числі зловживання службовим становищем і розтрати майна.

7. 25 вересня 2013 року ДП «Інформаційний центр» звернувся до першого заявника з проханням повернути передані йому раніше за договором документи.

8. 27 і 30 вересня 2013 року сторони уклали додаткові офіційні акти прийняття-передачі, з яких випливає, що в ці дати перший заявник повернув 107 фінансово-господарських документів, перелічених в договорі від 03 липня 2013 року.

9. 20 листопада 2013 року Р.А., заступник Генерального прокурора України, звернувся до Печерського районного суду міста Києва з клопотанням про надання дозволу на проведення обшуку у квартирі першого заявника.

10. Того ж дня слідчий суддя цього суду, провівши *ex parte* засідання у присутності працівника правоохоронного органу, задовольнила це клопотання, зазначивши, зокрема:

> «Із клопотання [прокурора] та доданих документів вбачається, що ...
>
> ... не зважаючи на те, що деякі документи фінансово-господарської діяльності [ДП «Інформаційний центр»] були повернуті адвокатом Рєзніком М.О. до Державного підприємства «Інформаційний центр» ... [,] документи на програмне забезпечення, яке встановлене на сервері Державного підприємства «Інформаційний центр» ... відсутні ...
>
> Дослідивши матеріали клопотання та заслухавши пояснення ..., слідчий суддя надходить до висновку, що клопотання ... є обґрунтованим, оскільки слідчим доведена наявність достатніх підстав вважати, що відшукувані речі та документи знаходяться у адвоката Рєзніка М.О. за адресою його місця реєстрації та місця проживання. Зокрема, як вбачається з договору від 03.07.2013 р., ... адвокату Рєзніку М.О. дійсно було надано ДП «Інформаційний центр» документи для здійснення їх правового аналізу.»

11. Тоді слідчий суддя надала дозвіл «заступнику Генерального прокурора України [Р.А.] на проведення обшуку за місцем реєстрації та проживання [першого заявника]» з метою відшукання «документів, що стосуються фінансово-господарської діяльності» ДП «Інформаційний центр», близько тринадцяти інших підприємств

(імовірно, його ділових партнерів), дев'яти осіб (імовірно, керівників, пов'язаних або з ДП «Інформаційний центр», або з його діловими партнерами), і

> «системного блоку з інвентарними номерами ДП «Інформаційний центр», іншої комп'ютерної техніки, засобів мобільного зв'язку, пристроїв для зберігання даних (жорсткі диски, флеш-накопичувачі), що використовувалися під час виготовлення документів, на підставі яких відбулося заволодіння коштами державного підприємства».

12. Суддя зазначила, що її ухвала була остаточною та оскарженню не підлягала.

13. 21 листопада 2013 року о 08 год 03 хв слідчий ГСУ МВС України К.П. у супроводі двох оперуповноважених та експерта з комп'ютерних технологій розпочав проводити обшук у присутності першого заявника. В обшуку також взяли участь троє представників Ради адвокатів та двоє понятих.

14. В офіційному складеному наприкінці протоколі обшуку були згадані пан Олексій і пані Тамара Рєзнік, друга і третій заявники, як мешканці квартири, та було зазначено, що вони разом із першим заявником були присутні під час обшуку. Згідно з твердженнями заявників четвертому заявнику, пану Миколі Рєзніку, який також проживав у цій квартирі та перебував у ній на момент прибуття працівників міліції, було дозволено залишити квартиру, щоб піти на роботу.

15. Під час проведення обшуку до ЧЧ Броварського МВ ГУМВС України зателефонував В.С., один із представників Ради адвокатів, і поскаржився на незаконність обшуку у зв'язку з тим, що працівники, які його проводили, не мали із собою документів, що підтверджували їхні повноваження діяти від імені Р.А., на ім'я якого було постановлено ухвалу про обшук. Згодом (29 листопада 2013 року) оперуповноважений СДСБЕЗ Броварського МВ ГУМВС України М.Ш. дійшов висновку, що працівники міліції діяли на підставі доручення Р.А.

16. Обшук завершився близько 13 год 00 хв вилученням десяти чистих аркушів паперу з відтисками печатки ТОВ «Ф.У.».; чотирьох чистих аркушів паперу з відтисками печатки ТОВ «Л.»; комп'ютерного жорсткого диска і флеш-накопичувача. Ані ТОВ «Ф.У.», ані ТОВ «Л.» не були зазначені в ухвалі про обшук як співучасники ДП «Інформаційний центр», який перебував під слідством.

17. Перший заявник додав свої зауваження до протоколу обшуку, зазначивши, що обшук був незаконним з таких причин:

(a) працівники міліції не надали на ознайомлення документа з дорученням на проведення ними обшуку замість Р.А., на ім'я якого була постановлена ухвала про обшук;

(b) ухвала не поширювалася на вилучені предмети і вони не стосувалися розслідування; і

(c) К.П. відмовив першому заявнику у задоволенні клопотання представляти в якості захисника другу та третього заявників, а також одного з понятих, які згідно з його твердженнями висловили прохання, щоб він надав їм правову допомогу під час обшуку.

18. Подібні заперечення подав один із представників Ради адвокатів Д.К. З матеріалів не вбачається, що будь-які інші сторони, присутні під час обшуку, подавали зауваження від свого імені.

19. 02 і 19 грудня 2013 року, відповідно, вилучені у квартирі першого заявника жорсткий диск і флеш-накопичувач були передані до Київського НДІ судових експертиз для проведення пошуку за ключовим словом «Інформаційний центр», назвами приблизно двадцяти п'яти інших підприємств (з якими ДП «Інформаційний центр», вочевидь, мав ділові стосунки) та близько тридцятьма іменами посадових осіб, вочевидь, пов'язаних із цими підприємствами. Експертів також попросили визначити будь-які можливі докази здійснення процедур з метою знищення інформації та з'ясувати, чи існувала можливість її відновлення. Стосовно жорсткого диска експертів додатково попросили перевірити, чи зберігалися на ньому «Інтернет листування або скайп переписка», включаючи знищені елементи; і, якщо так, з'ясувати, чи існувала можливість їхнього відновлення.

20. 17 січня 2014 року перший заявник звернувся до органу досудового розслідування з клопотанням про повернення вилученого майна.

21. 24 січня 2014 року слідчий ГСУ МВС України В.Ш. відмовив у задоволенні цього клопотання. Він зауважив, що перший заявник не був учасником кримінального провадження, який міг заявляти клопотання, а запитувані предмети в будь-якому випадку були долучені до кримінального провадження як такі, що були вилучені згідно з ухвалою про обшук.

22. 08 лютого 2014 року перший заявник оскаржив цю відмову до Печерського районного суду міста Києва. Він посилався, зокрема, на статтю 169 та частину першу статті 303 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), та доводив, що на вилучені предмети не поширювалася дія ухвали про обшук і вони не стосувалися кримінального провадження.

23. 27 лютого 2014 року перший заявник доповнив свою скаргу. Посилаючись, зокрема, на Конвенцію та Конституцію України він стверджував, що ухвала про обшук була складена надто загально і не містила достатніх підстав для обґрунтування обшуку, зокрема з огляду на той факт, що він повернув усі передані йому ДП «Інформаційний центр» документи до 30 вересня 2013 року, і не існувало підстав

підозрювати, що він зберігав будь-які інші відповідні документи чи предмети у своїй квартирі. Він також стверджував, що працівники міліції допустили низку процесуальних порушень під час проведення обшуку, зокрема, виконували ухвалу про обшук без необхідних документів про доручення на проведення обшуку; не дозволили членам його родини скористатися їхнім правом на спілкування з їхнім захисником; перевищили обсяг ухвали про обшук шляхом вторгнення в інші кімнати квартири, які не використовувалися заявником як домашній офіс, у тому числі кухню та санвузол; і шляхом вилучення його пристроїв для зберігання особистих даних та документів, на які поширювалися привілеї захисника та клієнта, й які абсолютно не стосувалися кримінального провадження, в межах якого здійснювався обшук. Перший заявник також доводив, що обшук не відповідав вимогам Конвенції, оскільки не був присутнім незалежний представник влади, який би гарантував, що особи, які проводили обшук, діяли законно, оскільки роль представників Ради адвокатів була обмежена можливістю, яка була однаковою у всіх учасників обшуку, висувати зауваження та заперечення, які були безрезультатними.

24. 05 березня 2014 року слідчий суддя ухвалила повернути аркуші паперу з відтисками печаток ТОВ «Ф.У.» та ТОВ «Л.» та відмовила у задоволенні вимог про повернення пристроїв накопичування даних. Інші порушені питання суддя не прокоментувала. Суддя зазначила, що ухвала була остаточною та оскарженню не підлягала.

25. 23 вересня 2014 року прокуратура Київської області закрила кримінальне провадження, порушене за скаргою першого заявника на незаконність постановлення та виконання ухвали про обшук у його приміщенні, у зв’язку з відсутністю будь-яких ознак порушення КПК України.

26. Перший заявник підтвердив, що оскаржувані накопичувачі даних були зрештою повернуті йому у 2016 році.

ВІДПОВІДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА ПРАКТИКА

I. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року

27. Відповідні положення Кримінального процесуального кодексу України (№ 4651-VI від 13 квітня 2012 року, далі – КПК України) у редакції, чинній на момент подій, передбачали:

Стаття 169. Припинення тимчасового вилучення майна

«1. Тимчасово вилучене майно повертається особі, у якої воно було вилучено

1) за постановою прокурора, якщо він визнає таке вилучення майна безпідставним;

2) за ухвалою слідчого судді чи суду, у разі відмови у задоволенні клопотання прокурора про арешт цього майна; ...»

Стаття 234. Обшук

«1. Обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

2. Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді.

...

4. Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора.

5. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав вважати, що:

1) було вчинено кримінальне правопорушення;

2) відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування;

3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду;

4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи.»[1]

Стаття 235. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

«...

2. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:

...

6) речі, документи або осіб, для виявлення яких проводиться обшук.»

[1] 03 жовтня 2017 року було прийнято зміни до цього положення, згідно з якими суддя, окрім зазначених вимог, повинен був перевірити, що «обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукання та вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, ... а також заходом, пропорційним втручанню в особисте і сімейне життя особи».

Стаття 236. Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

«1. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим чи прокурором. ... Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені.

...

3. Перед початком виконання ... особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності - іншій присутній особі повинна бути пред'явлена ухвала і надана її копія. ...

...

5. Обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. ...

...

8. Особи, у присутності яких здійснюється обшук ... мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу обшуку.»

Стаття 303. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження

«1. На досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора:

1) бездіяльність ... яка полягає ... у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього Кодексу ... володільцем [такого] тимчасово вилученого майна; ...

2. Скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами статей 314-316 цього Кодексу.»

Стаття 309. Ухвали слідчого судді, які підлягають оскарженню під час досудового розслідування

«3. Скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.»

B. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року

28. Відповідні положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (№ 5076-VI від 05 липня 2012 року) у редакції, чинній на момент подій, передбачали:

Стаття 22. Адвокатська таємниця

«1. Адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату ... про клієнта, а також питання, з яких клієнт ... звертався до адвоката

... зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.»

Стаття 23. Гарантії адвокатської діяльності

«1. Професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, цим Законом та іншими законами, зокрема:

1) забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності;

2) забороняється вимагати від адвоката ... надання відомостей, що є адвокатською таємницею ...;

3) проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя;

4) забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності; ...

9) забороняється втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом;

...».

2. У разі проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката слідчий суддя, суд у своєму рішенні ... зазначає перелік речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії, ... а також враховує вимоги пунктів 2-4 частини першої цієї статті.

Під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката має бути присутній представник ради адвокатів регіону ...

З метою забезпечення дотримання вимог цього Закону щодо адвокатської таємниці під час проведення зазначених процесуальних дій представнику ради адвокатів регіону надається право ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення процесуальних дій, що зазначаються у протоколі [стосовно порядку проведення обшуку]. ...»

C. Інші відповідні нормативно-правові акти

29. Положення Кодексу адміністративного судочинства України (2005 року) щодо предметної юрисдикції адміністративних судів наведено в рішенні Суду у справі «Кузьменко проти України» *(Kuzmenko v. Ukraine),* заява № 49526/07, пункт 16, від 09 березня 2017 року).

30. Посилання на відповідні положення (стаття 1176) Цивільного кодексу України та Закону України «Про відшкодування шкоди»

(Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» № 266/94-ВР від 01 грудня 1994 року) наведено, *inter alia*, в рішення у справі «Нечай проти України» *(Nechay v. Ukraine),* заява № 15360/10, пункти 36 і 37, від 01 липня 2021 року).

II. ВІДПОВІДНА СУДОВА ПРАКТИКА

A. Постанова Верховного Суду (Третя судова палата) від 09 жовтня 2019 року у справі № 646/1591/18

31. У своїй постанові від 09 жовтня 2019 року у справі № 646/1591/18 Верховний Суд залишив без змін рішення судів нижчих інстанцій щодо відшкодування шкоди згідно із Законом України «Про відшкодування шкоди» за страждання та незручності, завдані адвокату внаслідок обшуку, проведеного в його офісі з порушенням порядку, викладеного у статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

32. У зазначеній справі офіс адвоката був розміщений у кімнаті в приміщенні, яке займав його корпоративний клієнт, щодо якого було порушено кримінальне провадження у зв'язку з його стверджуваним ухиленням від сплати податків. Було отримано ухвалу суду про обшук в офісі клієнта. Під час обшуку було проведено обшук робочого місця адвоката, вилучено документи та носії інформації без дотримання особливого порядку з огляду на те, що робоче місце було офісом адвоката. Згодом адвокат звернувся до суду із заявою про повернення вилучених у його офісі речей у порядку, передбаченому статтею 303-1 КПК України. 10 квітня 2017 року Апеляційний суд Харківської області встановив, що оскаржуваний обшук був проведений з порушенням порядку, передбаченого Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Крім того, він зобов'язав орган досудового розслідування повернути вилучені з офісу адвоката речі.

33. Посилаючись на цю ухвалу, у березні 2018 року захисник подав окремий цивільний позов про відшкодування шкоди згідно з Цивільним кодексом України та Законом України «Про відшкодування шкоди», які були частково задоволені цивільними судами.

34. Підтримавши висновки судів нижчих інстанцій, Верховний Суд, зокрема, зазначив:

> «Звертаючись до суду з цим позовом, [позивач] посилався на те, що при проведенні обшуку на його робочому місці ... був порушений порядок проведення обшуку, передбачений статтею 23 [Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»].

> За таких обставин, з урахуванням висновків, викладених в ухвалі Апеляційного суду Харківської області від 10 квітня 2017 року ... та зважаючи ... що ... офіс (кімната № 607) ..., де було проведено обшук та вилучення майна, є робочим місцем адвоката ..., висновки місцевого суду про порушення прав [позивача] ... та наявність підстав для відшкодування моральної (немайнової) шкоди ... є обґрунтованими.»[2]

B. Постанова Верховного Суду (колегія судів Касаційного адміністративного суду) від 29 квітня 2020 року у справі № 817/1323/17

35. У своїй постанові від 29 квітня 2020 року у справі № 817/1323/17, Верховний Суд (колегія судів Касаційного адміністративного суду) залишив без змін рішення, ухвалені адміністративними судами нижчих інстанцій, якими вони задовольнили позов адвоката про незаконність проведення обшуку у її житлі, і присудили їй відшкодування завданої її майну шкоди. У ній, зокрема, зазначено:

> «60. ... враховуючи, те що на день звернення позивача з цим позовом, було вже закінчено розгляд кримінальної справи відносно [X] (... вирок набрав законної сили ...) з метою ефективного відновлення порушених прав позивача справа підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.[3]»

C. Інші постанови

36. У своїй постанові від 30 березня 2021 року у справі № 804/5946/17 Верховний Суд (колегія судів Касаційного адміністративного суду) залишив без змін рішення адміністративних судів нижчих інстанцій про відмову від юрисдикції щодо скарги на стверджувану незаконність обшуку в офісі адвоката, встановивши, що кримінальне провадження, в межах якого було постановлено ухвалу про обшук ще тривало, а тому скарги мала подаватися згідно з КПК України.

37. Подібних висновків Верховний Суд (Велика Палата) дійшов, зокрема, у своїх постановах у справах № 802/1335/17-а (постанова від 23 січня 2019 року)[4]; № 420/516/19 (постанова від 13 листопада 2019 року)[5] і № 520/1820/19 (постанова від 26 лютого 2020 року) [6].

---

[2] Повний текст розміщено за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/84941549
[3] Повний текст розміщено за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/88986933
[4] Повний текст розміщено за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/79988780
[5] Повний текст розміщено за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/86036734
[6] Повний текст розміщено за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/88138169

III. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ

38. Узагальнення відповідних міжнародних документів наведено в рішенні Суду у справі «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, заява № 11264/04 та 15 інших заяв, пункти 102 – 105, від 04 лютого 2020 року).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТЕЙ 8 І 13 КОНВЕНЦІЇ ЩОДО ПЕРШОГО ЗАЯВНИКА

39. Перший заявник (також для спрощення з цього пункту до пункту 91 посилання на нього здійснюватиметься як на «заявника») скаржився, що обшук його житла та вилучення з нього предметів були незаконними та необґрунтованими, і у нього не було ефективних національних засобів юридичного захисту, щоб його скарги розглянули на національному рівні. Він посилався на статті 8 і 13 Конвенції, які передбачають:

Стаття 8 Конвенції

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.»

Стаття 13 Конвенції

«Кожен, чиї права та свободи, визнані в [цій] Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.»

A. Прийнятність

40. Уряд стверджував, що заявник не вичерпав доступні національні засоби юридичного захисту. Посилаючись на постанови Верховного Суду у справах № 646/1591/18, № 817/1323/17 і № 804/5946/17, узагальнені у пунктах 31 – 37, він доводив, що національне законодавство передбачало ефективні способи отримання відшкодування у зв'язку зі скаргами щодо обшуку та вилучення. Зокрема, ці скарги могли бути висунуті в межах кримінального

провадження, яке призвело до оскаржуваного обшуку та вилучення, а також шляхом подання окремих цивільних й адміністративних позовів.

41. Заявник заперечив проти цієї точки зору. Він стверджував, що не існувало ефективних національних засобів юридичного захисту, які дозволили б йому висловити суть його скарг за Конвенцією. Тим не менш, він спробував скористатися засобом юридичного захисту, передбаченим частиною першою статті 303 КПК України, що дозволило йому повернути проштамповані аркуші паперу, які були безпідставно вилучені. Однак використання цієї процедури не розв'язало питання, пов'язаного з його більш важливою скаргою щодо законності самого обшуку та вилучення пристроїв зберігання даних. Він також спробував виправити ситуацію, ініціювавши кримінальне провадження щодо судді, яка постановила ухвалу про обшук, і працівників міліції, які його проводили. Проте ця спроба була безуспішною. Заявник також доводив, що справи на національному рівні, на які посилався Уряд для наочності стверджуваної ефективності національних засобів юридичного захисту, обмежувалися фактами, які значно відрізнялися від фактів у його справі.

42. Стосовно посилання заявника на свою заяву про вчинення кримінального правопорушення щодо судді та працівників міліції, то Суд не вважає, що обставини цієї справи вимагали застосування кримінально-правових санкцій для захисту прав першого заявника за статтею 8 Конвенції (див. для порівняння рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, заява № 41716/06, пункт 72, від 05 липня 2012 року). У будь-якому випадку ніщо не свідчить, що його заява про вчинення кримінального правопорушення призвела до вжиття суттєвих заходів (див. також для порівняння рішення у справі «Войкін та інші проти України» *(Voykin and Others v. Ukraine)*, заява № 47889/08, пункт 170, від 27 березня 2018 року).

43. Стосовно інших згаданих Урядом національних засобів юридичного захисту Суд вважає, що твердження заявника про їхню неефективність тісно пов'язані із суттю його скарги за статтею 13 Конвенції. Тому Суд долучає заперечення Уряду до розгляду цієї скарги по суті (див. для порівняння рішення у справі «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, заява № 41152/06, пункт 23, від 18 вересня 2014 року).

44. Суд також вважає, що скарги заявника за статтями 8 і 13 Конвенції не є ані явно необґрунтованими, ані неприйнятними з будь-яких інших підстав, перелічених в підпункті «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Отже, вони мають бути визнані прийнятними.

B. Суть

1. Стаття 8 Конвенції

(a) Сторони

(i) Заявник

45. Заявник стверджував, що оскаржувані обшук і вилучення становили втручання в його права за статтею 8 Конвенції, яке не було ані законним, ані обґрунтованим згідно з пунктом 2 цього положення.

46. Він доводив, по-перше, що судовий порядок отримання дозволу на проведення обшуку був неповноцінним і несумісним з принципом верховенства права. Закон дозволяв постановляти ухвали *ex parte*, не надаючи сторонам, чиї приміщення підлягали обшуку, можливості бути заслуханими або представленими. У справі заявника, зокрема, це призвело до постановлення надто загально складеної ухвали, яка не містила пояснення, чому вважалося, що у заявника, який повернув усі документи, передані йому керівництвом підприємства, щодо якого проводилося розслідування, все ще могли зберігатися будь-які відповідні документи. Ухвала також уповноважила правоохоронні органи відшукувати та вилучати різноманітні електронні пристрої чи носії даних без їхньої належної ідентифікації, а також вилучати конфіденційні документи, які не стосувалися відповідного провадження.

47. По-друге, національна нормативно-правова база мала недоліки та була несумісною з принципом верховенства права, оскільки не передбачала необхідних гарантій для забезпечення захисту адвокатської таємниці під час виконання ухвали про обшук. Зокрема, законодавство не містило заборони на невибіркове вилучення електронних пристроїв, які могли містити конфіденційні документи, і жодної вимоги перевірки їхнього змісту у спосіб, який гарантував би, що жодні конфіденційні документи не могли бути розголошені органам державної влади. Крім того, закон не передбачав присутності незалежних наглядачів із повноваженнями втручатися з метою запобігання свавільним діям органів державної влади під час обшуку в приміщенні, яке належало адвокату. Хоча троє представників Ради адвокатів були присутні під час обшуку житла заявника, їхні повноваження збігалися з повноваженнями будь-яких інших учасників обшуку та обмежувалися, по суті, можливістю ставити запитання та висувати заперечення, які не зобов’язували будь-який орган державної влади вживати подальші заходи. У справі заявника представники Ради адвокатів не змогли перешкодити працівникам міліції, яких не стосувалася ухвала, провести обшук, увійти в особистий простір інших членів сім’ї заявника чи втрутитися у процес вилучення не зазначених в ухвалі предметів. Хоча всі вилучені предмети були врешті повернуті

заявнику як такі, що не стосувалися кримінального провадження, він був змушений подати окремий судовий позов, щоб домогтися їхнього повернення, а процес, який призвів до повернення носіїв даних, був надто повільним.

48. По-третє, національна правова система була несумісною з принципом верховенства права, оскільки вона не передбачала процесуальних гарантій, які дозволяли б заявнику негайно висловити свої питання за статтею 8 Конвенції. Постановлення ухвали про обшук не підлягало оскарженню ні до, ні після його проведення. Безпосередньо та негайно оскаржити дії правоохоронців під час обшуку можна було лише в частині вилучення невідповідних предметів (частина перша статті 303 КПК України). Такий порядок на практиці не дозволив заявнику домогтися повернення його пристроїв зберігання даних або висунути свої ключові аргументи, що сам обшук був несумісним з Конвенцією.

49. Насамкінець заявник скаржився, що обшук у його справі в будь-якому випадку не був необхідним. Він став мішенню як адвокат, а не як підозрюваний, і не існувало вагомих підстав підозрювати, що він приховував будь-які документи щодо кримінального провадження, що виправдовувало б такий серйозний та залякуючий захід втручання, як обшук і вилучення.

(ii) Уряд

50. Уряд визнав, що оскаржувані обшук і вилучення становили втручання в права заявника, захищені статтею 8 Конвенції.

51. Уряд також доводив, що таке втручання було обґрунтованим у розумінні пункту 2 статті 8 Конвенції.

52. По-перше, він стверджував, що оскаржувані обшук і вилучення були проведені згідно зі статтями 234 – 236 КПК України та статтею 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», які містили необхідні процесуальні гарантії для забезпечення дотримання принципу верховенства права.

53. У справі заявника були застосовані всі гарантії. Ухвалу постановила суддя на підставі клопотання заступника Генерального прокурора України. Троє членів Ради адвокатів брали активну участь в юридичному аспекті обшуку, в тому числі шляхом подання заперечень, які були внесені до протоколу обшуку. Стосовно тверджень заявника, що працівники міліції вийшли за межі ухвали, вилучивши предмети, що не стосувалися кримінального провадження, він зміг оперативно домогтися судового розгляду дій працівників міліції і успішно повернув собі документи, які, на думку судді, не стосувалися кримінального провадження.

54. Уряд також стверджував, що оскаржуване втручання в права заявника переслідувало низку законних цілей, наведених у пункті 2

статті 8 Конвенції, у тому числі захист національної безпеки та економічного добробуту країни, запобігання злочинам й захист прав і свобод інших осіб.

55. Насамкінець Уряд доводив, що оскаржуване втручання також було необхідним у демократичному суспільстві, оскільки слідчий суддя навела достатньо підстав для виправдання переконання, що у заявника могли бути важливі для розслідування серйозного злочину документи та матеріали, і зазначила конкретний та вичерпний перелік предметів, які необхідно було відшукати. Стосовно скарги заявника на вилучення його носіїв даних, то ніщо не доводило, що будь-який матеріал з них було скопійовано та збережено правоохоронними органами, або, що у зв'язку з цим будь-який із носіїв взагалі містив конфіденційні документи.

(b) Оцінка Суду

(i) Загальні принципи

56 Насамперед Суд повторює, що обшук у приміщеннях адвоката може вимагати розгляду питання з точки зору втручання в «приватне життя», «житло» і «кореспонденцію» (див., серед інших, рішення у справах «Німіць проти Німеччини» *(Niemietz v. Germany)*, від 16 грудня 1992 року, пункти 29 – 33, Серія A № 251-B; «Візер та компанія «Бікос бетейлігунген ГмбХ» проти Австрії» *(Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria)*, заява № 74336/01, пункти 43 – 45, ЄСПЛ 2007-IV та згадане рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 51). Було встановлено, що термін «кореспонденція» охоплює, *inter alia*, електронну пошту, електронні файли та пристрої зберігання даних, що належать юридичним компаніям та адвокатам (див., зокрема, рішення у справі «Кирдьок та інші проти Туреччини» *(Kırdök and Others v. Turkey),* заява № 14704/12, пункт 34, від 03 грудня 2019 року з наведеними в ньому джерелами).

57. Як і будь-яке втручання в захищені статтею 8 Конвенції права, щоб обшук і вилучення були виправданими у розумінні пункту 2 цієї статті, вони повинні проводитися «згідно із законом» та з метою досягнення щонайменше однієї із «законних цілей», перелічених у цьому пункті. Вони також мають бути необхідними у демократичному суспільстві, тобто вони мають відповідати нагальній соціальній потребі та уникати покладення непропорційного індивідуального тягаря на особу, яка зазнає втручання (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Смірнов проти Росії» *(Smirnov v. Russia)*, заява № 71362/01, пункти 37 і 43, від 07 червня 2007 року).

58. Визначаючи, чи відповідали обшук і вилучення критерію проведених «згідно із законом», Суд встановив, що вони не лише повинні мати певну підставу в національному законодавстві, але й до

того ж такий закон повинен бути доступним і передбачуваним, а також відображати принцип верховенства права. Тобто він повинен надавати конкретні процесуальні гарантії для належного захисту особи від свавільного втручання державних органів (див., серед інших, рішення у справах «Робатін проти Австрії» *(Robathin v. Austria)*, заява № 30457/06, пункт 40, від 03 липня 2012 року; «Волланд проти Норвегії» *(Wolland v. Norway),* заява № 39731/12, пункт 62, від 17 травня 2018 року та «Сергава проти Естонії» *(Särgava v. Estonia)*, заява № 698/19, пункт 86, від 16 листопада 2021 року).

59. Стосовно конкретних гарантій у випадках, коли обшук і вилучення спрямовані на професійних юристів, Суд неодноразово підкреслював, що адвокатська таємниця становить основу довірчих відносин між клієнтами та захисниками, які, будучи посередниками між сторонами та судами, відіграють важливу роль у відправленні правосуддя (див., зокрема, рішення у справах «Андре та інший проти Франції» *(André and Another v. France)*, заява № 18603/03, пункт 42, від 24 липня 2008 року та «Сабер проти Норвегії» *(Saber v. Norway)*, заява № 459/18, пункт 51, від 17 грудня 2020 року). Органи державної влади повинні мати вагомі підстави для втручання в таємницю спілкування з адвокатом або в його робочі документи (див., серед інших, рішення у справах «Ходорковський і Лєбєдєв проти Росії» *(Khodorkovskiy and Lebedev v. Russia)*, заяви № 11082/06 і № 13772/05, пункт 632, від 25 липня 2013 року та «Кадура і Смалій проти України» *(Kadura and Smaliy v. Ukraine)*, заяви № 42753/14 і № 43860/14, пункт 142, від 21 січня 2021 року). Таким чином, правила та умови проведення обшуків у приміщеннях адвокатів повинні підлягати особливо суворій перевірці з метою захисту адвокатської таємниці (див., серед багатьох інших, рішення у справі «Леоцакос проти Греції» *(Leotsakos v. Greece)*, заява № 30958/13, пункт 42, від 04 жовтня 2018 року та згадане рішення у справі «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункт 125).

60. Таким чином, в національному законодавстві повинні бути встановлені конкретні положення, що визначають обсяг професійної адвокатської таємниці (див., зокрема, рішення у справі «Ілля Стефанов проти Болгарії» *(Iliya Stefanov v. Bulgaria)*, заява № 65755/01, пункт 36, від 22 травня 2008 року та згадане рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 60), а також розроблені належні правила та процедури визначення й захисту документів, яких вона стосується в контексті будь-якого обшуку та вилучення (див., зокрема, рішення у справі «Петрі Саллінен та інші проти Фінляндії» *(Petri Sallinen and Others v. Finland)*, заява № 50882/99, пункти 87 – 92, від 27 вересня 2005 року та згадане рішення у справі «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункти 128 і 132). Крім того, Суд визнав надзвичайно важливою присутність під час обшуку

відповідного незалежного спостерігача, який може гарантувати, що матеріал, на який поширюється адвокатська таємниця, залишається захищеним (див., серед багатьох інших, згадане рішення у справі «Андре та інший проти Франції» *(André and Another v. France)*, пункти 43 і 44, від 24 липня 2008 року; рішення у справі «Алексанян проти Росії» *(Aleksanyan v. Russia)*, заява № 46468/06, пункт 214, від 22 грудня 2008 року та згадане рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 62). Додатково до зазначеного, національне законодавство також повинно передбачати спеціальну процедуру, згідно з якою суддя буде зобов'язаний провести «конкретну перевірку пропорційності» у випадках пред'явлення йому обґрунтованих тверджень про вилучення конкретно визначеного документа, на який поширюється адвокатська таємниця. Ця процедура повинна уповноважувати суддю постановляти, за необхідності, ухвалу про повернення або знищення відповідних матеріалів (див. рішення у справі «Компанії «Вінчі Конструксьйон» та «ЖТМ Жені Сівіль е Сервіс» проти Франції» *(Vinci Construction and GTM Génie Civil et Services v. France)*, заяви № 63629/10 і № 60567/10, пункт 79, від 02 квітня 2015 року та згадане рішення у справі «Кирдьок та інші проти Туреччини» *(Kırdök and Others v. Turkey)*, пункт 51).

61. Суд також встановив, що питання законності втручання тісно пов'язане з питанням його необхідності (див., *in fine*, згадані рішення у справах «Ілля Стефанов проти Болгарії» *(Iliya Stefanov v. Bulgaria)*, пункт 36; «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 40; «Кирдьок та інші проти Туреччини» *(Kırdök and Others v. Turkey)*, пункт 47 та рішення у справі «Бреєр проти Німеччини» *(Breyer v. Germany)*, заява № 50001/12, пункт 85, від 30 січня 2020 року). Якщо правила та процедури проведення обшуку недостатньо жорсткі, Суд може бути змушений встановити порушення статті 8 Конвенції на тій підставі, що втручання не було здійснено «згідно із законом» (див., зокрема, згадані рішення у справах «Петрі Саллінен та інші проти Фінляндії» *(Petri Sallinen and Others v. Finland)*, пункти 92 – 94; «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 65; «Сабер проти Норвегії» *(Saber v. Norway)*, пункти 54 – 57; «Сергава проти Естонії» *(Särgava v. Estonia)*, пункти 108 – 110). Проте Суд також може вирішити зосередитися на взаємодії між буквою закону й існуючою практикою та усунути будь-які прогалини чи упущення у застосуванні закону з точки зору «необхідності» втручання в конкретній справі (див., зокрема, згадані рішення у справах «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 40; «Візер та компанія «Бікос бетейлигунген ГмбХ» проти Австрії» *(Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria)*, пункти 64 і 66; «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункти 128 – 136). У будь-якому випадку, щоб обшук був сумісним з вимогою «необхідності» статті 8

Конвенції, Суд має переконатися, що процесуальні гарантії щодо зловживань або свавілля були ефективно реалізовані для досягнення «справедливого балансу» між правами особи за статтею 8 Конвенції та потребами кримінального провадження (див. згадане рішення у справі «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункт 128).

(ii) Застосування у цій справі

(α) Чи було втручання

62. Беручи до уваги факти цієї справи та його практику Суд вважає, що обшук житла першого заявника, вилучення його документів і пристроїв зберігання даних й направлення їх на експертизу для визначення, зокрема, чи містили вони будь-які скайп переписку або інтернет листування, становили втручання в права заявника на повагу до його приватного життя, житла та кореспонденції, захищених статтею 8 Конвенції.

(β) Чи було втручання обґрунтованим

– *Чи було втручання здійснено згідно із законом*

63. Суд зазначає, що оскаржуваний обшук мав підстави у національному законодавстві, а саме, статті 234 – 236 КПК України.

64. Оцінюючи аргументи заявника, що національне законодавство було несумісним з принципом верховенства права, оскільки воно не передбачало процесуальних гарантій, Суд зазначає, по-перше, що відповідні нормативно-правові акти передбачали, що – за винятком невідкладних ситуацій – обшук і вилучення мали підлягати судовому контролю (стаття 234 КПК України). Вони також встановлювали, що у випадку проведення обшуку в приміщеннях адвоката лише обмежена кількість високопоставлених працівників прокуратури мали право подавати клопотання про надання дозволу на проведення обшуку (стаття 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Такі працівники повинні навести аргументи та переконати суддю в існуванні обґрунтованого припущення, що вагомі докази будуть відшукані в особи, чиє приміщення підлягатиме обшуку (статті 234 – 235 КПК України). Судді, своєю чергою, зобов'язані скласти перелік конкретних предметів і документів, які необхідно відшукати, приділяючи особливу увагу міркуванням щодо адвокатської таємниці (стаття 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; див. для порівняння та в якості протилежного прикладу згадане рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 61).

65. Суд також зазначає, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року передбачав спеціальні гарантії для

захисту адвокатів під час виконання ухвал про обшук. Стаття 23 закріплює вимогу про завчасне інформування ради адвокатів про запланований обшук в приміщеннях її членів, з метою відрядження свого представника здійснювати нагляд за діями органів державної влади (див. див. для порівняння та в якості протилежного прикладу згадані рішення у справах «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункти 62 і 63 та «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункт 132).

66. Загалом Суд вважає, що КПК України 2012 року та Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» того ж року врегулювали низку проблем, які Суд раніше висловив в згаданому рішенні у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)* та в інших справах проти України щодо обшуку та вилучення, які передували введенню в дію цих актів.

67. Хоча Суд визнає важливість зусиль, докладених Урядом держави-відповідача для гармонізації застосовної нормативно-правової бази з вимогами статті 8 Конвенції, він також зазначає, що концепція адвокатської таємниці досі сформульована досить широко і в загальних термінах. Законодавство конкретно не передбачає законних винятків, які б дозволяли втручання органів досудового розслідування у професійну адвокатську таємницю (див. наведену в пункті 28 статтю 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та див. для порівняння згадане рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine),* пункт 60). Уряд також не навів прикладів практики, які б роз'яснювали точну сферу дії зазначеної статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Тому незрозуміло, зокрема, чи забороняє вона вилучення документів, на які поширюється адвокатська таємниця за усіх обставин (див. для порівняння згадане рішення у справі «Ілля Стефанов проти Болгарії» *(Iliya Stefanov v. Bulgaria)*, пункт 36).

68. Суд також визнає важливість аргументу заявника, що права представників ради адвокатів, які брали участь в обшуку, як вбачається, не перевищували прав будь-яких інших учасників обшуку, і обмежувалися, по суті, постановкою запитань і поданням коментарів чи заперечень, які не вимагали від виконавців вжиття конкретних подальших дій (див. для порівняння згадані рішення у справах «Андре та інший проти Франції» *(André and Another v. France)*, пункт 43 та «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine),* пункти 60 і 63). Також не існувало порядку, за допомогою якого судовий чи інший орган, незалежний від органу досудового розслідування, оперативно розглядав би будь-які суперечки між представниками ради адвокатів та виконавцями обшуку, аби ухвалити рішення про можливість вилучення та розкриття органу досудового розслідування конкретного документа (див. для порівняння та в якості протилежного прикладу

згадані рішення у справах «Візер та компанія «Бікос бетейлігунген ГмбХ» проти Австрії» *(Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria)*, пункт 60; «Робатін проти Австрії» *(Robathin v. Austria)*, пункт 48 та «Волланд проти Норвегії» *(Wolland v. Norway),* пункти 38 і 39; а також див. рішення у справі «Адвокатська контора «Сервуло & партнери» РЛ» та інші проти Португалії» *(Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL and Others v. Portugal)*, заява № 27013/10, пункт 110, від 03 вересня 2015 року).

69. Суд також зауважує, що національне законодавство, як вбачається, не передбачало конкретної процедури чи гарантій стосовно перевірки електронних носіїв даних, які могли б запобігти розкриттю органу досудового розслідування відомостей електронного листування, захищених адвокатською таємницею (див. для порівняння згадані рішення у справах «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункт 152; «Сабер проти Норвегії» *(Saber v. Norway)*, пункти 55 і 56 та «Сергава проти Естонії» *(Särgava v. Estonia)*, пункти 105 – 108). У зв'язку з цим Суд повторює, що хоча питання аналізу та розділення конфіденційних і неконфіденційних документів, безсумнівно, важливе у контексті друкованих копій документів, воно набуває ще більшого значення, коли конфіденційний вміст становить частину більшого блоку даних, що зберігаються в цифровому форматі. Навіть якщо відповідний адвокат чи його представник були присутні під час обшуку, швидке відокремлення під час обшуку конкретних електронних файлів, на які поширюється адвокатська таємниця, від тих, на які вона не поширюється, може виявитися складним завданням (див. згадане рішення у справі «Сергава проти Естонії» *(Särgava v. Estonia)*, пункт 99). Питання процесуальних гарантій, які могли б забезпечити достатньо цілеспрямований аналіз, однаково доречне за обставин, коли аналіз проводиться не на місці обшуку, а замість цього носії даних вилучаються та/або їхній вміст копіюється (див. там само, пункт 100).

70. Насамкінець стосовно доводів заявника щодо недоліків національного законодавства, які стосуються відсутності будь-якої процедури для висування його аргументів за статтею 8 Конвенції судді (включно з правом бути присутнім або представленим у засіданні щодо розгляду клопотання про надання дозволу на проведення обшуку; правом оскаржити цю ухвалу про обшук; і правом подати скаргу на дії працівників правоохоронних органів під час самого обшуку), Суд повторює, посилаючись на свою практику, що постановлення ухвали про обшук *ex parte* та відсутність права на оскарження ухвали про обшук до його проведення, як такі, не є несумісними зі статтею 8 Конвенції (див., серед інших, ухвалу щодо прийнятності у справі «Тамосіус проти Сполученого Королівства» *(Tamosius v. the United Kingdom),* заява № 62002/00, ЄСПЛ 2002-VIII та

згадане рішення у справі «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 29). Водночас, вирішуючи, чи дотрималася держава статті 8 Конвенції, Суд врахував, чи існували процесуальні можливості оскарження, принаймні ретроспективно, законності обшуку або його проведення (див., зокрема, згадані рішення у справах «Ілля Стефанов проти Болгарії» *(Iliya Stefanov v. Bulgaria)*, пункти 44 і 45 та «Волланд проти Норвегії» *(Wolland v. Norway),* пункти 77 і 78; рішення у справі «Зосимов проти України» *(Zosymov v. Ukraine)*, заява № 4322/06, пункти 60 – 63, від 07 липня 2016 року і згадане рішення у справі «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункти 134 – 136). Оскільки це питання тісно пов'язане з правом на ефективний національний засіб юридичного захисту за статтею 13 Конвенції (див., *in fine*, згадані рішення у справах «Ілля Стефанов проти Болгарії» *(Iliya Stefanov v. Bulgaria)*, пункт 59; «Зосимов проти України» *(Zosymov v. Ukraine)*, пункти 94 – 96 та «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункт 138), Суд вважає за доцільне повернутися до аргументів заявника більш детально під час розгляду його скарги за статтею 13 Конвенції у наступному розділі.

71. У контексті наведених у пунктах 67 – 70 міркувань Суд вважає, що, незважаючи на важливі зміни, внесені до чинної національної нормативно-правової бази, ухваленням КПК України 2012 року та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», досі існують серйозні сумніви щодо якості процесуальних гарантій для захисту адвокатської таємниці в контексті обшуку загалом і, зокрема, в контексті обшуків із вилученням електронних пристроїв зберігання даних. Однак у цій справі Суд вважає за доцільне розглянути, як ці нові правила функціонували на практиці в конкретній ситуації заявника. Таким чином, він залишає відкритим питання про законність втручання (див. згадане рішення у справі «Кирдьок та інші проти Туреччини» *(Kırdök and Others v. Turkey)*, пункт 47; див. також для порівняння згадані рішення у справах «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 40; «Візер та компанія «Бікос бетейлігунген ГмбХ» проти Австрії» *(Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria)*, пункти 64 і 66 та «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункти 128 – 136).

– *Чи переслідувало втручання законну мету*

72. Заявник не заперечував проти доводів Уряду, що оскаржуване втручання переслідувало законні цілі, зазначені в пункті 2 статті 8 Конвенції, такі як запобігання вчиненню злочинів. Суд також не вбачає підстав вважати інакше та приймає пояснення Уряду.

– *Чи було втручання необхідним*

73. Оцінюючи необхідність проведеного у справі заявника обшуку, Суд повторює, що заявник став суб'єктом обшуку лише як юрист підозрюваного, і ніщо в матеріалах не свідчить, що він сам був причетний до стверджуваних неправомірних дій. На думку Суду, цей фактор вимагав від органів державної влади бути особливо пильними при визначенні існування альтернатив проведенню обшуку, за допомогою яких вони могли б отримати необхідні докази, і, якщо таких не було, бути особливо точними та ретельними у визначенні обсягу обшуку та предметів, які підлягали вилученню (див. для порівняння, зокрема, рішення у справі «Ернст та інші проти Бельгії» *(Ernst and Others v. Belgium),* заява № 33400/96, пункт 16, від 15 липня 2003 року; згадане рішення у справі «Андре та інший проти Франції» *(André and Another v. France)*, пункти 46 і 47; рішення у справах «Бак проти Німеччини» *(Buck v. Germany),* заява № 41604/98, пункт 50, ЄСПЛ 2005-IV та «Юдицькая та інші проти Росії» *(Juditskaya and Others v. Russia),* заява № 5678/06, пункт 29, від 12 лютого 2015 року). Суд бере до уваги твердження заявника, що він повернув усі документи, отримані від підприємства, причетного до відповідного кримінального провадження, приблизно за два місяці до постановлення ухвали про обшук, і що цей факт був належним чином відображений у письмових документах, які зберігалися підприємством та були доступні працівникам міліції. У цьому контексті Суд вважає, що ухвалі про обшук (див. пункт 10) бракувало достатнього обґрунтування для виправдання висновку, що відсутні «документи щодо програмного забезпечення» або будь-які інші документи, які стосувалися розслідування, все ж могли залишатися у заявника. Суд також зауважує, що ухвала про обшук надала правоохоронним органам дуже широкі повноваження для відшукання будь-яких документів, які стосувалися «фінансово-господарської діяльності» великої кількості підприємств й осіб, а також для вилучення різноманітних електронних носіїв даних без надання конкретних вказівок, як будь-який конфіденційний документ, який міг бути виявлений на цих носіях або іншим чином у приміщеннях заявника, мав бути захищений у контексті такого вилучення (див. для порівняння рішення у справі «Колесніченко проти Росії» *(Kolesnichenko v. Russia)*, заява № 19856/04, пункт 33, від 09 квітня 2009 року; згадані рішення у справах «Ілля Стефанов проти Болгарії» *(Iliya Stefanov v. Bulgaria)*, пункт 41; «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункти 128 і 129, від 04 лютого 2020 року та «Сергава проти Естонії» *(Särgava v. Estonia)*, пункт 104).

74. Враховуючи широкі межі дії ухвали про обшук, Суд розгляне, чи компенсувався такий масштаб впровадженням на практиці достатніх процесуальних гарантій для захисту заявника від зловживань

або свавілля під час проведення обшуку (див. для порівняння згадане рішення у справі «Робатін проти Австрії» *(Robathin v. Austria)*, пункт 47).

75. У зв'язку з цим Суд зазначає, з одного боку, що працівники міліції провели оскаржуваний обшук в присутності самого заявника, двох понятих і трьох представників Ради адвокатів, які брали активну участь і подали коментарі та заперечення (див. для порівняння та в якості протилежного прикладу згадане рішення у справі «Леоцакос проти Греції» *(Leotsakos v. Greece)*, пункт 51). Незважаючи на зазначене, враховуючи, що ці заперечення не були ефективними на практиці, представники Ради адвокатів не мали повноважень перешкодити працівникам міліції вилучати будь-які предмети, які ті вважали необхідними. Також не вбачається, що представник Ради адвокатів або будь-який інший незалежний спостерігач мав який-небудь контроль над подальшим аналізом документів на електронних носіях, які були вилучені з дому заявника без перевірки їхнього вмісту (див. для порівняння згадані рішення у справах «Візер та компанія «Бікос бетейлігунген ГмбХ» проти Австрії» *(Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria)*, пункт 63; «Колесніченко проти Росії» *(Kolesnichenko v. Russia)*, пункт 34 та «Кирдьок та інші проти Туреччини» *(Kırdök and Others v. Turkey)*, пункт 54).

76. Суд зазначає, що після вилучення з дому заявника ці електронні носії були направлені на експертизу зовнішнім технічним експертам, які мали ідентифікувати та витягнути, додатково до усіх перелічених в ухвалі про обшук документів, будь-які документи щодо ширшого переліку підприємств і осіб, а також будь-яку кореспонденцію й будь-які видалені елементи (див. пункт 19). Хоча заявник не стверджував, що будь-який конфіденційний документ справді був витягнутий із зазначених носіїв даних, Суд вважає, що сам факт вилучення, зняття електронних пристроїв адвоката, які потенційно могли містити такі документи, та надання доступу до них посадовим особам без жодного зовнішнього нагляду чи інших необхідних гарантій, на думку Суду, становив непропорційне втручання в права заявника за Конвенцією (див. згадані рішення у справі «Робатін проти Австрії» *(Robathin v. Austria)*, пункт 39 та «Кирдьок та інші проти Туреччини» *(Kırdök and Others v. Turkey)*, пункт 36; а також див. в якості протилежного прикладу для ілюстративних цілей рішення у справі «Мочульскіс проти Латвії» [Комітет] *(Močuļskis v. Latvia)* [Committee], заява № 71064/12, пункти 41 і 42, від 17 грудня 2020 року). Суд також зауважує, що ці пристрої перебували в органів державної влади протягом значного періоду часу (див. пункт 26), пояснення чому не наведені ні у матеріалах справи, ні у доводах Уряду (див. для порівняння згадане рішення у справі «Смірнов проти Росії» *(Smirnov v. Russia)*, пункт 58).

77. Суд вважає, що визначені ним у пунктах 73 – 76 показники є достатніми для встановлення, що оскаржуваний обшук на практиці не супроводжувався достатніми процесуальними гарантіями та не міг бути виправданий як «необхідний в демократичному суспільстві». Цей висновок усуває необхідність розглядати решту аргументів, наведених сторонами.

78. Отже, було порушено статтю 8 Конвенції.

2. Стаття 13 Конвенції

79. Заявник скаржився за статтею 13 Конвенції на відсутність у нього ефективного національного засобу юридичного захисту для висування його скарг за статтею 8 Конвенції.

80. Уряд заперечив проти цієї точки зору. Він посилався на свої аргументи, наведені у запереченні щодо невичерпання засобів юридичного захисту (див. пункт 40), і стверджував, що заявник міг отримати відшкодування, подавши позов згідно з Кодексом адміністративного судочинства України (див. пункт 29); використавши засоби юридичного захисту, наведені у КПК України (статті 303 і 309; див. пункт 27); або ініціювавши цивільне провадження згідно з Цивільним кодексом України та/або Законом України «Про відшкодування шкоди» (див. пункт 30). На підтримку своєї позиції Уряд посилався на постанови національних судів, наведені в пунктах 31 – 37.

81. Суд нагадує, що правило, яке вимагає вичерпання національних засобів юридичного захисту, зазначене у статті 35 Конвенції, ґрунтується на вимозі – також відображеній у статті 13 Конвенції, – що особа, яка обґрунтовано стверджує про наявність у неї статусу потерпілого від порушення наведених у Конвенції прав, повинна мати можливість звернутися, скориставшись «ефективним» засобом юридичного захисту, до національного органу влади, здатного розглянути суть її скарг за Конвенцією та, якщо це доцільно, отримати відшкодування (див., серед багатьох інших, згадані рішення у справах «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 27; «Зосимов проти України» *(Zosymov v. Ukraine)*, пункт 93 та «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 67). Суд також зазначає, що після проведення обшуку, або коли відповідній особі іншим чином стало відомо про існування ухвали про обшук, повинна існувати процедура, за допомогою якої особа може оскаржити юридичні та фактичні підстави для постановлення ухвали про обшук і отримати відшкодування у випадку, якщо обшук було санкціоновано чи проведено незаконно (див., зокрема, згадані рішення у справах «Ілля Стефанов проти Болгарії» *(Iliya Stefanov v. Bulgaria)*, пункт 59 та «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 29).

82. Повертаючись до фактів справи, Суд повторює, що чинний КПК України, введений в дію у 2012 році, – як і Кримінально-процесуальний кодекс 1960 року – не передбачає можливості оскарження ухвали про обшук (див. для порівняння згадане рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 32).

83. Оцінюючи потенційну ефективність інших запропонованих Урядом національних засобів юридичного захисту, Суд зазначає, по-перше, що на момент подання цієї заяви кримінальне провадження, у межах якого було постановлено оскаржувану ухвалу про обшук, перебувало на стадії досудового розслідування. Уряд не повідомив Суд про будь-який подальший розвиток подій, остаточний результат або поточний статус цієї справи. Отже, Суд не має підстав для висновку, що наведені в Кодексі адміністративного судочинства України засоби юридичного захисту були доступні заявнику, оскільки з національної практики вбачається, що їхнє застосування було неможливим, поки тривало відповідне кримінальне провадження (див. пункти 35 – 37). Таким чином, Суд вважає необґрунтованим у контексті цієї справи розглядати потенційну ефективність цього засобу юридичного захисту.

84. З тієї ж причини він вважає необґрунтованим розгляд засобів юридичного захисту, передбачених частиною другою статті 303 та частиною третьою статті 309 КПК України (див. пункт 27), оскільки їхня доступність обумовлювалася направленням згаданого кримінального провадження до суду.

85. Стосовно посилання Уряду на процедуру, передбачену частиною першою статті 303 КПК України (див. пункт 27), її сфера дії обмежувалася можливістю власника вилучених речей клопотати про їхнє повернення, якщо він міг довести, що вони були вилучені з порушенням закону або без належного обґрунтування. Як вбачається зі згаданої Урядом справи № 646/1591/18 (див. пункти 31 – 34), визнання порушення прав власника за допомогою цієї процедури також могло надати йому підставу для отримання відшкодування шляхом ініціювання окремого цивільного провадження.

86. Суд вважає, що запровадження цієї процедури, яка не передбачалася Кримінально-процесуальним кодексом України 1960 року, забезпечило важливу гарантію для власників вилучених предметів під час обшуку та вилучення (див. для порівняння згадані рішення у справі ««Вінчі Конструксьйон» та «ЖТМ Жені Сівіль е Сервіс» проти Франції» *(Vinci Construction and GTM Génie Civil et Services v. France)*, пункт 79 та «Кирдьок та інші проти Туреччини» *(Kırdök and Others v. Turkey)*, пункти 51 і 57 та рішення у справі «Лисюк проти України» *(Lysyuk v. Ukraine)*, заява № 72531/13, пункти 40 – 47, від 14 жовтня 2021 року; та див. в якості протилежного прикладу згадані рішення у справі «Зосимов проти України» *(Zosymov*

v. Ukraine), пункти 61, 77 і 94 – 96 та «Кузьменко проти України» *(Kuzmenko v. Ukraine),* пункти 27 – 31).

87. Суд також зазначає, що заявник у цій справі скористався цією процедурою та зміг повернути деякі вилучені предмети. Однак його ширші та важливіші скарги, які становили основу цієї заяви, зокрема обґрунтування постановлення ухвали про обшук і законність дій працівників міліції (включаючи привілеї захисника та клієнта), окрім пов'язаних із вилученням його речей, були залишені без розгляду (див. пункти 23 і 24).

88. Насамкінець, оскільки Уряд посилався на можливість ініціювання окремого цивільного провадження щодо відшкодування шкоди, у низці попередніх справ проти України, поданих особами, які не мали процесуального статусу у відповідних кримінальних провадженнях, Суд встановив, що ця процедура була неефективною, оскільки вона була недостатньо чіткою на практиці (див., зокрема, рішення у справах «Володимир Поліщук та Світлана Поліщук проти України» *(Vladimir Polishchuk and Svetlana Polishchuk v. Ukraine)*, заява № 12451/04, пункти 54 – 57, від 30 вересня 2010 року; «Ратушна проти України» *(Ratushna v. Ukraine)*, заява № 17318/06, пункти 59, 87 і 88, від 02 грудня 2010 року; згадане рішення у справі «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункти 69 і 70 та рішення у справі «Багієва проти України» *(Bagiyeva v. Ukraine)*, заява № 41085/05, пункти 59 і 60, від 28 квітня 2016 року). Хоча рішення у цих справах були ухвалені в період, коли був чинним Кримінально-процесуальний кодекс України 1960 року, з наявних у цій справі матеріалів, не вбачається, що новий Кодекс 2012 року змінив цю ситуацію. Зокрема, Уряд не навів жодних прикладів практики чи будь-яких інших доказів, які б доводили, що заявник міг отримати відшкодування у зв'язку з його скаргами шляхом ініціювання окремого цивільно-правового провадження (інакше, аніж у контексті вимагання відшкодування за порушення, яке вже було встановлене під час викладеної в частині першій статті 303 процедури, як зазначено раніше). Не вбачається, що у справі заявника суддя цивільного суду міг перевірити підстави, на яких ґрунтувалася чинна ухвала про обшук, або оцінити законність чи обґрунтованість дій працівників міліції під час обшуку, проведеного в контексті поточного кримінального провадження (див. для порівняння згадане рішення у справі «Аванесян проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 33).

89. Беручи до уваги все зазначене, з наявних матеріалів не вбачається, що будь-який із наведених Урядом засобів юридичного захисту міг би забезпечити заявнику у цій справі відповідний майданчик для оскарження підстав, наведених в оскаржуваній ухвалі про обшук, навіть ретроспективно, після завершення відповідного обшуку (див. для порівняння згадане рішення у справі «Аванесян

проти Росії» *(Avanesyan v. Russia)*, пункт 29; і в якості протилежних прикладів згадані рішення у справах «Бак проти Німеччини» *(Buck v. Germany),* пункт 46; «Волланд проти Норвегії» *(Wolland v. Norway),* пункти 37 і 46 та «Круглов та інші проти Росії» *(Kruglov and Others v. Russia)*, пункти 113 і 114). Також не вбачається, що якийсь із цих засобів юридичного захисту дозволив би йому оскаржити стверджувану неправомірну поведінку працівників міліції, у тому числі стверджуване порушення привілеїв захисника та клієнта, окрім тих аспектів, які безпосередньо стосувалися вилучення його речей і які могли бути розглянуті за частиною першою статті 303 КПК України.

90. Отже, Суд доходить висновку, що заперечення Уряду про невичерпання засобів юридичного захисту має бути відхилено.

91. Суд також вважає, що у цій справі було порушено статтю 13 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ СТАТЕЙ 8 І 13 КОНВЕНЦІЇ ЩОДО ДРУГОЇ, ТРЕТЬОГО ТА ЧЕТВЕРТОГО ЗАЯВНИКІВ

92. Друга, третій і четвертий заявники (на яких спільно посилаються як на «заявників» з цього пункту і до пункту 97) стверджували, що як співвласники та співмешканці квартири, яку займав перший заявник, вони були потерпілими від незаконного та необґрунтованого обшуку в їхньому житлі усупереч статті 8 Конвенції.

93. Вони зазначили, що замість того, щоб обмежити проведення обшуку приміщенням, яке займав перший заявник, працівники міліції провели обшук у всій квартирі та оглянули особисті речі заявників. Третій заявник – лікар, також скаржився, що працівники міліції, нібито, наказали йому показати документи його пацієнтів, порушивши його законне зобов'язання зберігати їхню конфіденційність. Разом із другою заявницею він також скаржився, що працівники міліції відмовилися визнати призначення першого заявника їхнім захисником під час обшуку. Четвертий заявник, своєю чергою, скаржився, що його спальню безпідставно обшукали за його відсутності. Він зазначив, що був вдома, коли прибули працівники міліції, але потім пішов на роботу з їхнього дозволу. Заявники також стверджували, що не мали ефективних національних засобів юридичного захисту, які вони могли б використати, і тому їм не можна дорікнути за невиконання обов'язку подати свої скарги до національних органів влади.

94. Уряд стверджував, що скарги заявників були нечіткими, загальними та недостатніми, аби довести, що їхні права за Конвенцією були порушені. Він також стверджував, що доступні національні засоби юридичного захисту вичерпані не були.

95. Насамперед Суд зазначає, що на відміну від першого заявника, друга, третій і четвертий заявники не були суб'єктами обшуку, і нічого

з їхніх речей вилучено не було. Беручи до уваги обсяг, характер і рівень деталізації скарг цих заявників, вбачається, що вони насамперед були засмучені тим фактом, що працівники міліції провели обшук у їхніх приватних приміщеннях. У зв'язку з цим Суд повторює, що Конвенція не забороняє проведення обшуків, як таких, у приміщеннях третіх осіб (див., наприклад, згадані рішення у справах «Бак проти Німеччини» *(Buck v. Germany),* пункт 48 та «Ратушна проти України» *(Ratushna v. Ukraine)*, пункт 74). Суд також зауважує, що заявники не подали жодних заперечень до протоколу обшуку (див. пункт 18) і не домагались офіційної відповіді національних органів влади на будь-який стверджуваний прояв неналежної поведінки працівниками міліції, який, ймовірно спричинив їм незвичні труднощі (див. рішення у справі «Світлана Атаманюк та інші проти України» *(Svitlana Atamanyuk and Others v. Ukraine)*, заява № 36314/06 та 3 інших заяви, пункт 162, *in fine*, від 01 вересня 2016 року). Вони також не надали Суду детальний опис будь-якого такого прояву чи інші докази наявності будь-яких таких труднощів. Розглянувши доводи заявників у контексті наявних матеріалів, Суд вважає, що вони не свідчать про наявність *prima facie* проявів того, що заявники зазнали страждань або незручностей такого масштабу та характеру, які відрізняються від тих, яких зазвичай зазнають під час проведення обшуку члени сім'ї особи, щодо якої постановлюється ухвала про обшук.

96. У контексті наведеного Суд вважає, що скарги другої, третього та четвертого заявників за статтею 8 Конвенції є явно необґрунтованими та мають бути відхилені за підпунктом «а» пункту 3 та пунктом 4 статті 35 Конвенції. Цей висновок усуває необхідність розглядати будь-які висунуті Урядом інші аргументи щодо неприйнятності.

97. Отже, скарги заявників за статтею 13 Конвенції також мають бути відхилені за тим же положенням, оскільки не було висунуто жодних небезпідставних скарг за статтею 8 Конвенції (див., серед інших, згадані рішення у справах «Тамосіус проти Сполученого Королівства» (*Tamosius v. the United Kingdom*) та «Головань проти України» *(Golovan v. Ukraine)*, пункт 44).

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ ЗА КОНВЕНЦІЄЮ

98. Перший заявник також скаржився за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, що його документи та пристрої зберігання даних були незаконно та безпідставно вилучені під час оскаржуваного обшуку, і органи досудового розслідування невиправдано тривалий час зберігали їх у себе.

99. Насамкінець він скаржився за статтею 13 Конвенції на відсутність у нього ефективних національних засобів юридичного

захисту у зв'язку з його скаргою за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

100. З огляду на факти справи, доводи сторін і свої попередні висновки за статтею 8 Конвенції Суд вважає, що він розглянув основні юридичні питання, порушені в цій заяві, і тому немає потреби у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті зазначених скарг (див. рішення у справах «Центр юридичних ресурсів в інтересах Валентина Кимпеану проти Румунії» [ВП] *(Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania)* [GC], заява № 47848/08, пункт 156, ЄСПЛ 2014 та «Намазли проти Азербайджану» *(Namazli v. Azerbaijan),* заява № 8826/20, пункт 56, від 20 червня 2024 року).

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

101. Стаття 41 Конвенції передбачає:

> «Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

A. Шкода

102. Перший заявник вимагав 20 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

103. Уряд стверджував, що ця вимога була повністю необґрунтованою та надмірною.

104. Суд, ухвалюючи рішення на засадах справедливості, присуджує першому заявнику 6 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися.

B. Судові та інші витрати

105. Перший заявник також вимагав 3 450 євро в якості компенсації витрат на правову допомогу, понесених під час провадження у Суді, які мали бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок його захисника[7]. Він подав копію договору про надання правової допомоги, укладеного з його захисником, паном М.О. Тарахкалом, та акт виконаних робіт, з якого вбачається, що захисник витратив двадцять три години на підготовку зауважень у його справі з погодинною ставкою у розмірі 150 євро.

106. Уряд закликав Суд відхилити цю вимогу.

[7] Виправлено 10 березня 2025 року: було додано фразу: «… які мали бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок його захисника».

107. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі з огляду на наявні в нього документи та зазначені критерії Суд вважає за розумне присудити 3 450 євро в якості компенсації витрат на правову допомогу, як вимагав перший заявник, та додатково суму будь-якого податку, що може йому нараховуватися. Ця сума має бути сплачена безпосередньо на банківський рахунок його захисника, пана М. Тарахкала[8].

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги першого заявника, подані за статтями 8 і 13 Конвенції, а також оголошує скарги трьох інших заявників – неприйнятними;

2. *Постановляє,* що немає потреби ухвалювати окреме рішення щодо прийнятності та суті скарг, поданих першим заявником за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції та статтею 13 Конвенції у поєднанні з нею;

3. *Постановляє,* що було порушено статтю 8 Конвенції у зв’язку з поданою першим заявником скаргою;

4. *Постановляє,* що було порушено статтю 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції у зв’язку поданою першим заявником скаргою;

5. *Постановляє,* що:
   (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити першому заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
      (i) 6 000 (шість тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
      (ii) 3 450 (три тисячі чотириста п’ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися першому заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, які

[8] Виправлено 10 березня 2025 року: було додано фразу: «Ця сума має бути сплачена безпосередньо на банківський рахунок його захисника, пана М. Тарахкала».

мають бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок захисника заявника, пана М. Тарахкала[9];

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток *(simple interest)* у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог першого заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 23 січня 2025 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчік *(Victor Soloveytchik)* Секретар секції	Маттіас Гуйомар *(Mattias Guyomar)* Голова

[9] Виправлено 10 березня 2025 року: було додано фразу: «… які мають бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок захисника заявника, пана М. Тарахкала».

ДОДАТОК

Перелік заявників

Заява № 31175/14

№	П.І.Б. заявника	Рік народження	Громадянство	Місце проживання
1.	Пан Михайло Олексійович РЄЗНІК	1984	Україна	м. Бровари
2.	Пані Тамара Омелянівна РЄЗНІК	1951	Україна	м. Бровари
3.	Пан Олексій Миколайович РЄЗНІК	1954	Україна	м. Бровари
4.	Пан Микола Олексійович РЄЗНІК	1987	Україна	м. Бровари